

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою Національної
школи суддів України

Протокол № 6 від 19 грудня 2025 року

**СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ
СУДДІВСЬКОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ
на 2026-2030 роки**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2026–2030 роки (далі – Стратегія) визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання Національної школи суддів України (далі – НШСУ) як державної інституції зі спеціальним статусом на період до 2030 року.

Розроблення Стратегії зумовлено зростанням вимог до професійної компетентності суддів, сучасними викликами для системи правосуддя, пов'язаними з євроінтеграційним курсом України в умовах триваючої російсько-української війни через збройну агресію Російської Федерації проти України. Стратегія враховує також зміни у глобальному інформаційному середовищі, а також найкращі європейські практики підготовки суддів.

Стратегія конкретизує концептуальні засади розвитку суддівської освіти на сучасному етапі, та передбачає узгодженість із іншими державними програмами у сфері правосуддя, верховенства права і підвищення інституційної спроможності судової влади.

1. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СУДДІВСЬКОЇ ОСВІТИ

В Україні забезпечена розробка та законодавче ухвалення нормативної бази щодо суддівської освіти, яка і цілому відповідає стандартам Ради Європи щодо автономного правового статусу навчальної установи для потреб суддівської освіти та її підзвітності. Нормативна база, серед іншого, передбачає право судді на професійний розвиток, а також його обов'язок підтримувати належний рівень кваліфікації відповідно до займаної посади.

НШСУ, як державна установа зі спеціальним статусом у системі правосуддя, здійснює освітню, науково-методичну та науково-дослідну діяльність відповідно до статті 105 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Від моменту створення система суддівської освіти пройшла етапи суттєвої трансформації. Упровадження у 2014 році Концепції національних стандартів суддівської освіти та реалізація двох попередніх Стратегії розвитку НШСУ на 2016–2020 роки та Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки забезпечили розширення спектра навчальних продуктів та форм підготовки, впровадження інноваційних методик навчання, становлення НШСУ та поступовий розвиток її інституційної спроможності.

Підготовка суддів здійснюється за єдиними стандартами, із залученням суддів усіх інстанцій та юрисдикцій, провідних науковців та міжнародних експертів. Освітній процес базується на тривимірній моделі: знання – уміння та навички – суддівські цінності.

У 2019 році були ухвалені Київські рекомендації щодо методології та змісту суддівської освіти з питань застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини та виконання рішень Європейського суду з прав людини, що стали важливою частиною освітнього процесу.

НШСУ також розробила та реалізувала орієнтаційні курси для переможців конкурсів до Верховного Суду (2017, 2019 рр.) та суддів Вищого антикорупційного суду (2019 р.). Програми були спрямовані на зміцнення компетентностей суддів щодо касаційного перегляду, застосування міжнародних стандартів, боротьби з корупцією, а також на формування навичок роботи з комплексними судовими провадженнями.

Повномасштабна збройна агресія спричинила появу нових категорій судових справ, що потребують поглибленої підготовки суддів, зокрема: розгляд воєнних та інших міжнародних злочинів, злочинів проти національної безпеки, справ щодо відшкодування шкоди, завданої агресором та ін. НШСУ адаптувала програми підготовки до цих нових потреб, розробивши спеціальні навчальні модулі, практичні кейси та програми підвищення кваліфікації.

З отриманням Україною у червні 2022 року статусу кандидата на членство в Європейському Союзі тематика навчальних програм оновлюється шляхом поступового включення права ЄС.

З урахуванням висновку Ради Європейського Союзу (2014/С 443/04) щодо необхідності інтеграції навчання з права ЄС до системи підготовки суддів, НШСУ утворила Навчальну лабораторію з вивчення права Європейського Союзу, розширила співпрацю з європейськими освітніми інституціями та уклала меморандуми про співпрацю з ключовими європейськими партнерами та забезпечила доступ суддів до ресурсів Європейської мережі суддівської освіти (EJTN), Академії права ЄС (ERA) та Європейського інституту публічного урядування (EIPA).

На веб-сайті НШСУ розміщено інформацію про доступні навчальні ресурси EJTN, ERA та EIPA, які надають підтримку у вивченні європейського права.

Після законодавчих змін 2024 року НШСУ здійснює початкову підготовку суддів, призначених уперше й таких, що не мають досвіду роботи на посаді судді. Обмеженість строку підготовки (до двох місяців) визначила формат програм без стажування та наставництва, що потребує подальшого вдосконалення.

НШСУ системно забезпечує освітній процес через: електронну платформу дистанційного навчання; онлайн- та офлайн-тренінги; інтерактивні лекції та семінари; відеолекції, вебінари, подкасти; мультимедійні навчальні матеріали.

Для зміцнення кадрового потенціалу сформовано команду досвідчених суддів-тренерів (викладачів). Водночас, існує потреба у продовженні залучення до

освітнього суддів, провідних науковців, вузькопрофільних спеціалістів та експертів, а також у вдосконаленні тренерської майстерності з урахуванням найсучасніших методик навчання дорослих.

Створений НШСУ Тестологічний центр забезпечує розробку тестів та практичних завдань у процесі добору суддів та проведення кваліфікаційного оцінювання на всіх етапах кар'єрного росту.

2. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Розвиток системи суддівської освіти в сучасних умовах триваючої збройної агресії проти України, а також необхідність її адаптації до стандартів ЄС й розширення співпраці з європейськими інституціями у сфері правосуддя зумовлюють потребу в критичному аналізі досягнень та концентрації зусиль і ресурсів на подоланні ключових викликів, серед яких найбільш актуальними є: незавершеність судової реформи; кадровий дефіцит у судах першої та апеляційної інстанцій, що спричиняє надмірне навантаження на суддів, які здійснюють правосуддя; потреба у проведенні початкової підготовки для орієнтовно 2500 суддів (за прогнозованою кількістю вакантних посад – 1800 для суддів загальних місцевих судів, 500 – апеляційних судів, а також суддів Вищого антикорупційного суду, Спеціалізованого окружного адміністративного суду та Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду); недостатній рівень правової культури; проблеми незалежності та неупередженості суддів; потреба подальшого удосконалення процесуального законодавства; проблеми доступу до правосуддя та виконання судових рішень; недостатні темпи цифровізації системи правосуддя.

3. МЕТА, СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СТРАТЕГІЇ

Метою Стратегії є удосконалення стандартів і підвищення якості суддівської освіти відповідно до потреб інноваційного сталого розвитку суспільства та забезпечення професійного й особистісного розвитку суддів з урахуванням їх індивідуальних потреб.

Якісна суддівська освіта є необхідною умовою здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення права на справедливий суд, зміцнення демократії та правової держави, відновлення довіри суспільства до судової влади.

Система суддівської освіти має бути безперервною, інноваційною, гнучкою та здатною своєчасно реагувати на суспільні та технологічні виклики.

Основними напрямками реалізації стратегії є: 1) інституційний розвиток НШСУ відповідно до стандартів ЄС; 2) цифровізація суддівської освіти; 3) оновлення освітньої доктрини; 4) впровадження початкової підготовки суддів, орієнтованої на потреби оволодіння навичками відправлення правосуддя, та запровадження інституту наставництва для суддів без стажу роботи на посаді.

4. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

4.1. Інституційний розвиток Національної школи суддів України відповідно до стандартів ЄС

Посилення потенціалу НШСУ передбачає:

- розвиток НШСУ як європейського закладу суддівської освіти, що відповідає стандартам ЄС і орієнтований на індивідуальні потреби суддів;
- розробку стандартних операційних процедур на основі оцінки навчальних потреб, національних стандартів судової освіти та методології оцінки ефективності навчання;
- удосконалення механізмів підвищення кваліфікації працівників НШСУ, викладачів (тренерів) та залучених експертів, включно з опануванням новітніх технологій і розвитком тренерської майстерності;
- посилення ролі Навчальної лабораторії з вивчення права ЄС та поглиблення співпраці з міжнародними партнерами (EJTN, ERA, EIPA) щодо впровадження тренінгів з права ЄС;
- розробку стратегії навчання з права ЄС для системи правосуддя в Україні на основі кращих європейських практик, включаючи досвід нових держав-членів;
- впровадження механізму координації донорів, що охоплює як довгострокове планування, так і короткострокову співпрацю у реалізації проектів та заходів;
- підвищення ефективності Тестологічного центру шляхом залучення та підготовки висококваліфікованих експертів і вдосконалення методології підготовки тестових та практичних завдань;
- залучення на основі конкурсного відбору діючих суддів до викладацької діяльності в якості тренерів безпосередньо у штат НШСУ;
- розвиток комунікаційної складової діяльності НШСУ з метою забезпечення відкритості, транспарентності та належного інформування усіх прошарків суспільства про мету та завдання суддівської освіти. З цією метою на регулярній основі проводити день відкритих дверей, запровадити ознайомчі візити студентів правничих шкіл та учнів, забезпечити інформаційну присутність НШСУ у соціальних мережах, зокрема, підготовка інформаційних матеріалів (відео, подкастів тощо); з метою висвітлення стану справ та перспектив розвитку суддівської освіти; посилення кадрового потенціалу комунікаційного центру профільними спеціалістами (графологи, дизайнери, редактори);
- створення умов для подальшого розвитку наукової та науково-методичної складової суддівської освіти, здатної оперативно реагувати на потреби системи правосуддя.

4.2. Цифровізація суддівської освіти

Цифровізація суддівської освіти досягається завдяки використанню новітніх інструментів та інфраструктури та полягає у проведенні навчання, спрямованих на цифрову трансформацію правосуддя, що передбачають набуття суддями нових знань, навичок (ІТ та ШІ-грамотність) та формування нового ставлення, зокрема щодо:

- функціонування електронного суду (що охоплює розгляд справи у цифровому форматі, ведення судових засідань у режимі відеоконференцій з дотримання прав та гарантій учасників процесу; урахування вимог щодо захисту інформації та ін.);
- роботи з електронними документами та електронними доказами; використання цифрових баз даних, в т.ч. законодавства та судової практики, платформ обміну знаннями та міжнародної взаємодії; ефективного та відповідального використання штучного інтелекту;
- використання електронних каналів комунікації;
- особливостей застосування законодавства, що передбачає використання цифрових технологій та розгляду справ щодо використання таких технологій;
- цифровізації освітнього процесу, включаючи розвиток цифрових форм та методів суддівської освіти, зокрема дистанційного навчання, онлайн тренінгів, інтерактивних лекцій, відеолекцій, вебінарів, подкастів тощо;
- впровадження цифрових реєстрів викладачів та слухачів НШСУ;
- оновлення електронних ресурсів та наповнення е-бібліотеки НШСУ;
- використання інтерфейсу спеціального програмного забезпечення для проведення регулярного оцінювання суддів;
- впровадження цифрових інструментів при визначенні навчальних потреб, формування навчальних програм та програм навчальних курсів, оцінювання їх ефективності, формування індивідуальних освітніх траєкторій тощо;
- налагодження ефективної співпраці НШСУ з експертами у сфері ІТ та обмін кращими практиками цифровізації суддівської освіти.

4.3. Оновлення освітньої доктрини

Оновлення освітньої доктрини НШСУ передбачає:

- урахування досвіду EJTN, включно з удосконаленням аналізу потреб та оцінювання якості суддівської освіти (з використанням моделі Кіркпатріка);
- впровадження системи регулярного оцінювання суддів, включно з розробкою методичних рекомендацій та курсів щодо проведення регулярного оцінювання суддів для суддів та представників громадських об'єднань;
- оновлення змісту навчальних програм на основі компетентнісного підходу та з урахування індивідуальних потреб суддів;
- пріоритетну увагу до впровадження навчальних заходів з питань доброчесності та професійної етики суддів, верховенства права, гендерно зумовленого насильства, гендерної рівності, недискримінації, захисту

вразливих верств населення, цифровізації та електронних доказів, антикорупційного законодавства, кіберзлочинності;

- розробку тренінгів з вивчення права ЄС та інтеграція права ЄС в існуючі навчальні продукти;
- посилення спроможності суддів у сферах міжнародного гуманітарного права, міжнародного кримінального права та прав людини для ефективного розгляду справ, пов'язаних із російсько-українською війною та подоланні її наслідків;
- розширення міждисциплінарних та міжвідомчих підходів до навчання фахівців системи правосуддя, передусім спільного навчання та координації змісту навчальних програм суддів і прокурорів та адвокатів;
- підвищення ваги ціннісної складової суддівської освіти та врахування соціального контексту здійснення правосуддя;
- запровадження можливості регулярних навчань для суддів та працівників апаратів судів (насамперед помічників суддів) через стажування в судах вищого рівня;
- подальший розвиток дистанційного, онлайн та змішаного навчання;
- застосування онлайн-каталогу навчальних курсів для вирішення завдань індивідуальних освітніх траєкторій;
- розширення доступу до електронних навчальних ресурсів, зокрема, онлайн курсів, електронних підручників та посібників, сервісів для вивчення іноземних мов, освітніх платформ, платформ обміну знаннями;
- розвиток гнучкості освітніх програм через забезпечення варіативності змісту та методів, що дозволяють суддям обирати оптимальний темп, глибину, час та спосіб навчання;
- впровадження інструментів для вибору найбільш відповідного методу та формату навчання, у тому числі з використання передових технологій, що використовуються в суддівських школах ЄС (SCAN);
- використання сучасних (інтерактивних, партисипативних) методів та інструментів серед викладачів (тренерів);
- інтеграцію сучасних освітніх інновацій (цифрових інструментів, баз даних, новітніх напрацювань у сфері навчання дорослих);
- впровадження нових форм підготовки, включно з елементами відновного правосуддя та роботою з потерпілими;
- розвиток мовних компетентностей суддів та їх участі в міжнародних освітніх програмах;
- поглиблення міжнародної співпраці та участі суддів у міжнародних тренінгах і навчальних візитах.

4.4. Удосконалення системи початкової підготовки суддів та запровадження інституту наставництва для суддів без стажу роботи

Цей напрям передбачає:

- оновлення (заміну) моделі початкової підготовки суддів, за участю європейських експертів, з метою формування пропозицій щодо удосконалення нормативно (законодавчого) регулювання початкової підготовки відповідно до міжнародних стандартів і принципів та усталеної європейської практики (навчання до призначення, достатня тривалість, роль у процесі відбору, підхід, заснований на компетентності, тощо);
- оновлення програм початкової підготовки суддів з урахуванням першочергових потреб осіб без суддівського стажу та їх спеціалізації;
- розширення змісту та форм підготовки на основі найкращих міжнародних практик;
- законодавче унормування механізму наставництва, включно з регулюванням змісту, методів і організації наставництва в судах;
- розробку методичних рекомендацій для відбору суддів-наставників;
- підготовку суддів-наставників в НШСУ, включно з розробкою методичних та навчальних матеріалів проведення такої підготовки;
- оптимізацію навантаження для суддів-наставників.